

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.
Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Šten. 20.

V Gorici, dne 21. oktobra 1907.

Tečaj III.

Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal!

Mi kmetje se radi pritožujemo, kako se nam godi slabo, kako je kmetijstvo vedno bolj težavno in kako kmetije vedno bolj propadajo. Ne bomo trdili, da je kmetijstvo najbolj srečen stan, ki si ga moremo odbrati, toda tudi najslabši stan ni. Lenuhu se godi seveda povsod slabo, naj bo pa na kmetih ali kje drugod. Poleg pridnih rok pa je potrebno tu še nekaj drugega: bistrre glave in trdne volje. Osobito je potrebno to onemu, ki hoče kmetijo voditi.

Večini naših gospodarjev manjkata žalibog poslednji svojstvi. Oni se vedno samo tožijo, pomagati pa si ne znajo ali pa si ne upajo. Država bi morala kmetu pomagati, pravijo vedno. Vse prav! Država je dolžna, da skrbi za prospeh kmetijstva, da poučuje kmetovalce, da brani njihove koristi, da bi pa sezidavala n. pr. vsakemu kmetu nov primeren hlev ali pa mu napravila nov vinograd na ameriksanski podlagi ali mu dala brezplačno potrebna umetna gnojila, to je pa nekoliko preveč zahtevano. Kam bi prišla država! Kdor tako govori, in takih je mnogo, ne pride daleč v svojem gospodarstvu. On pričakuje nekaj, kar se ne bo nikdar izvršilo. Kmetje! Če hočete, da se vam bo boljše godilo, nego se vam godi, lotite se sami dela in ne pričakujte ne od države ne od koga drugega pomoči. Edino pričakujte božje pomoči, pomnite pa pri tem, da pomaga Bog le onemu, ki si sam pomaga. Kdor meni pa, da so sedanji slabi

časi le božja kazen in se ne gane, da bi jo odvrnil, tega bo tlačila kazen na večne čase.

Kakor zgoraj rečeno, treba je torej pred vsem, da si razbistrimo svoj um. To dosežemo najlažje s tem, da pridno čitamo kmetijske knjige in kmetijsko časopisje, potem s tem, da hodimo h kmetijskim predavanjem, da si ogledujemo uzorna posestva, da se o napredku v kmetijstvu večkrat pogovarjamo, da vprašamo tega ali onega, ki več zna, za svet itd. Ker je podlaga za razvoj uma šola, zato skrbimo, da se naši otroci, dokler so še mladi, pridno učijo ter nabirajo že v šoli za starost potrebno vedo. Izšolan človek najde v življenju mnogo lažej pravo pot, nego oni, ki se ni ničesar učil.

Izvrstna šola za kmeta je tudi potovanje. Res ni vsaka naprava za vsak kraj, toda mnogo reči, ki se vidijo v drugih krajih, dajo se tudi na domu koristno uporabiti. Kmet, ki ne pride nikdar iz domače vasi, zna le malo pripovedovati. Seveda ni treba, da potuje vsak posestnik morda na Nemško, v Švico ali še dlje, vendar bližnja uzorna posestva bi si moral vsakdo ogledati. Če hodimo na božja pota, hodimo vedno v drug kraj, da združimo obenem z verskim dejanjem, tudi nekaj za življenje koristnega. Na poti oglejmo si razne naprave in marsikaj služilo bo gotovo tudi nam v posuemanje.

Še bolj nego znanje, manjka v našem ljudstvu trdna volja. Kolikokrat sem že prepričeval tega in onega, kako koristno je n. pr. dobro gnojišče in vsi so mi dali prav, le malo kedo pa se je po tem, o čemur se je prepričal, tudi ravnal. Koliko dobrih naukov smo že dali vam, dragi čitatelji, v tem listu, vprašamo vas pa danes, koliko izmed vas je te nauke na svoji kmetiji tudi izkoriščalo? Žalost nas prijemlje, ko hodimo po deželi, ko obiščemo tega ali onega kmeta in vidimo, da se dobri nauki pri nas le premalo vpoštevajo. Ko izprevidi človek, da je kaka stvar prava in se o tem tudi prepriča, logično bi bilo, da se tudi po tem ravna. Toda pri nas ni tako! Velika večina poslušá, pritrđi in — pozabi. Tu je treba izpremembe, ako si hočemo sami sebi dobro.

Res je, da ne moremo kar naenkrat celega svojega gospodarstva predrugačiti, ker nimamo morda dovolj gmotnih sredstev za to, ali pa nam druge razmere tega ne dopuščajo, toda začetek v izboljšanju gospodarstva bi morali že vsi naši čitatelji

pokazati. Tudi brez denarja se doseže marsikaj, ako se ima trdno voljo. Vzglede, kako si je ta ali oni kmet, ki je bil že na robu propada, s trdno voljo in z uporabo novodobnih gospodarskih nauk pomagati, imamo tudi v naših krajih že mnogo. Pojdimo samo v nekatere vasi na Kras ali na Vipavsko pa bomo videli, kako so si pomagali n. pr. posestniki, ki so začasno upoštevali naše svarilo pred trdno ušjo ter pričeli prenavljati vinograde na ameriško podlago. Drugi, ki so imeli do dobrih nauk zaprta ušesa, se sedaj za njimi praskajo. Marsikdo med temi poslednjimi je pravil takrat, da govorimo proti Bogu, toda pozneje je videl, da pomaga Bog le onim, ki si tudi sami pomagajo.

Zato, kmetje, krepko na delo! Vsega se lotite, kar ste spoznali za dobro in kar zmorete s svojimi močmi izvršiti.

Št.

Kisanje krme.

Poleti smo svetovali našim kmetovalcem, ki jim vsled velike suše premanjkuje seno, naj sejejo čim več pitnika (turščice), repe, gorčice in drugih krmskih rastlin, ki se naglo razvijajo. Mnogo posestnikov se je ravnalo po našem nasvetu. Žal pa, da ne morejo pridelane piče vsled vednega deževja posušiti in spraviti za zimo. Tudi mnogo otave in detelje gre radi velike vlage pod zlo. Če je bila kedaj škoda krme, je pač gotovo letos, ko je zrastle cena senu že nad 10 K za q. Zato hočemo povedati nekoliko, kako bi se dalo rešiti zeleno krmo, ki trpi vsled deževja, pogube.

To dosežemo najboljšo s kisanjem, ki je podobno kisanju zelja ali repe. Vsled nekkih gliv, ki spreminjajo sladkor v krmno, v mlečno kislino in ogljeno sokislino, dobi krma prijeten kiseljast okus in se potem ne pokvari tako lahko. Živina žre kislo krmo jako rada in krave postanejo po nji celo jako mlečne. Krma izgubi sicer s kisanjem nekoliko sladkorja, to je vendar

tako malo, da ne pride niti v poštev; zato ima kislá krma ravno tako redilno vrednost, kakor jo ima sveža krma.

Za kisanje krme rabila bi se sicer lahko ravno taka posoda, kakor se rabi za kisanje zelja ali repe, vendar bi potrebovali, če imamo količkej več piče, preveč posode. Zato se izkopa navadno kar v zemljo kadi podobno jamo in sèm se dene piča. Če mislimo mnogo piče kisati, je najboljšè, da izkopamo okoli 1 do 2 m globoko, 2 do 3 m široko in poljubno dolgo jamo, katero pa je na voglih zaokrožiti, ker se ne more piče v ostre kote dovolj močno potlačiti. Te jame naj bodo spodaj ožje, nego so zgoraj. Najboljšè je napraviti jamo v bližini hleva, vendar v taki zemlji, kjer se ni bati, da bi prišla voda v jamo, toraj v ilovici ali suhotnem svetu. Seveda bi bilo najboljšè, če bi se jama obdala z betonom, vendar bi to precej stalo.

Ko se je jama primerno pripravila in ogladila, vrže se v malih plasteh krmo vanjo ter se jo dobro pohodi. Zelene turščice pa ne smemo metati v jamo cele, boljše je, če jo nekoliko razkosimo, ker se dá skošena turščica bolj stlačiti. Kedar tlačimo, paziti moramo osobito ob robu, da ne bo krma prearahla. Dobro je, če krmo potem nekoliko osolimo. V ta namen naj se rabi seveda živinska sol, ki je bolj po ceni. Ko je prva plast dobro stlačena, začne se z drugo, tretjo, dokler ni jama polna. Potem se dene še na vrh nekoliko piče in sicer v podobni kupa. Tudi to krmo je treba dobro stlačiti, da ne pride zrak h nji. Nato je kup pokriti z listjem ali zrezano slamo in vrhu te je deti vsaj $\frac{1}{2}$ m na debelo izkopano zemljo, katero je poravnati v podobni strehe, da voda lažej odteka. Da ne bo ušla deževnica v jamo, napraviti je okoli te jarček ter vodo odpeljati.

Krma se začne v jami kmalu kisati. Vsled pritiska zemlje se tudi kmalu vleže. Dobra za polaganje živini postane krma pa šele po nekotikih tednih ($1\frac{1}{2}$ do 2 mesecih). Seveda odpremo jamo šele tedaj, ko nimamo več pese, repe in druge podobne piče. V jami ostane krma dobra do spomladi in tudi še dlje; skrbeti pa moramo da ne pride zrak in voda do nje. Ž njo krmimo lahko govejo živino, pa tudi prešiče. Za konje je ta vodena piča manj primerna. Pa tudi kedar krmimo govejo

živino, moramo ji polagati obenem tudi nekoliko sena in drugačne suhe klaje.

Našim kmetovalcem, ki imajo zunaj še mnogo piče in je ne morejo vsled deževja posušiti, priporočamo, naj jo na opisani način uporabljajo. Osebito je pripravno za kisanje tudi zeljnato, vrzotno, pesino in repno listje. Najboljše je, če se razno zelenje pomeša.

Št.

V vsako občino javna tehtnica!

Kmetijska podružnica v je sklenila, da napravi v vasi javno tehtnico. Zato je stopila v dogovor z županstvom radi primerne prostora. Pogajanja pa so se vršila jako na dolgo. Nekateri so menili: čemu potrebujemo tehtnico, saj se nahaja ena v sosednji vasi, drugi so govorili, da niso tudi očetje in dedi potrebovali tehtnice, tretji pa so zmerjali može, ki se nahajajo v podružnici in hočejo vedno nekaj novega. Mnogo se je zabavljalo v vasi, najprej so začeli s tem pa prekupci s senom in s slamo, ki so se zakleli, da ne bodo tudi v bodoče drugače kupovali sena, kot v kupu in v kopi. Tudi prekupci z živino in mesarji iz bližnjih krajev so smešili novodobne ljudi v podružnici.

„Jaz kupujem samo „na oči“, kričal je bogati mesar Ovčjapara. „V hišo, kjer se rabi tehtnica, ne grem. Jaz sem se učil ceniti in ne pogrešim pri sto kilih niti za enega; kar rečem, to tehta in niti za dek ne več. Predsednik podružnice naj le ima svojo težko svinjo. Jaz ne grem h njemu in naj le piše kolikor hoče dopisnic. Tu v vasi sem dal ljudem že tisočake zaslužiti in jaz se ne pustim žaliti s tem, da se pravi o meni, kakor bi ne znal ceniti“. Na podoben način so govorili tudi drugi.

Javna tehtnica pa se je postavila proti vsemu zabavljanju. Prve dni so dali samo društveniki pretehtati svoje vozove. Tretji večer prišel je tudi očka Smuk, ki ni bil društvenik, s svojo debelo kravo. Prosil pa je, naj se vendar nikomur o tem nič

ne pové. Četudi se je Ovčjapara stokrat zaklel, da ne dá več, nego je prej obljubil, vendar se je trikrat vrnil in ponudil toliko, kolikor je Smuk zahteval. Ta si je namreč že prej na tihem preračunal, koliko bi krava vrgla, ako jo proda na tehtnico in ni hotel zato odjenjati.

Slamču, senskemu prekupcu, je hlapec odpovedal službo. Ko je bil ta prost in se „ga“ je v krčmi do dobrega nalezel, izvedelo se je kmalu za pravi vzrok ti odpovedi. Tudi tu je bila kriva tehtnica. „Naj me piše v uho“, kričal je prosti hlapec v krčmi; „za eno krono naj gre hlapec v mesto in se pusti dan in noč zmerjati. Prej je bilo drugače. Tu pa tam se je po poti lahko vsaj kako pest sena komu dalo in se zaslužilo s tem zajutrek, od kar je pa tehtnica v vasi, ni več tega mogoče. Človek bi moral na poti umreti gladú.“ Prej se je namreč tehtalo seno šele v mestu, sedaj že v vasi.

To je bilo kričanja, ko je bilo treba zvezati prase, da se mu je zamoglo izvedeti težo na priprosti enoramni domači tehtnici. „Ta vaga mora najbrže slabo kazati“, menil je čevljar Lenček, ko je oni dan slaninar Žef kupoval njegovo svinjo in jo je vaški krčmar kot „nepristranski“ izvedenec na stari enoramni tehtnici pretehtal. „Žénimo svinjo na društveno vago!“ O tem pa ni hotel slaninar ničesar slišati in ponudil je celo 4 krone več, nego je vrgel račun. Toda čevljar je imel trdo glavo in se ni dal pregovoriti. „Za „juš“ bo šla sedaj svinja tje“, je rekel in je privezal vrv okoli zadnje noge. Nikdo ni šel z njim. Kupec in krčmar se nista niti pokazala, ko se je vračal čevljar mimo krčme domu. Stopil je zato sam v krčmo ter poklical pol litra vina. „Saj sem ga zaslužil“, je dejal krčmarju. „Za osem kronic, ki sem jih ravnokar pridobil, si lahko privoščim pol literčka, kaj ne Žef?“, rekel je slaninarju, ki je sedel v sobi. „Mene pa ne boš več videl na tvojem dvorišču“, menil je ta. „Tudi prav! Bo pa kedo drugi kupil svinjo; vsaj znam, koliko smem za njo vprašati Srečno!“

„No, koliko stane en kvintal krave?“, dražil je kmet kravjega prekupca. „Ali bi jo rad kupil? Lahko jo dobiš na vago ali „na oči“. Po 72 K kvintal. To ti pa rečem, da tukaj v vaši vasi ne kupim več nobene krave. Rajši grem cele dneve daleč v gore, kjer nimajo še take zlodjeve vage. Prodajajte svoje krave komur hočete. Pri vas se bi moral izstradati.“ „Prav imaš“, ome-

nil je kmet, „pripelji nam le krave po ceni iz gor, svoje krave prodamo že sami dobro“.

To se je dogodilo lansko poletje. Danes, leto pozneje, plačal se je že prvi obrok za društveno tehtnico in še je ostal majhen preostanek od pristojbin. Kupci in prodajalci pa so se med tem potolažili in poravnali.

Pr. L.

Zakon z dne 12. aprila 1907. l.

o prometu z vinom, vinskim moštom in vinsko drozgo.

(Drž. zak. št. 210.)

S pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako :

§ 1. Za promet z vinom, vinskim moštom in vinsko drozgo se uporabljajo določila zakona z dne 16. januarja 1896. l. (drž. zak. št. 89 iz l. 1897.) o prometu z živežem in nekimi potrošnimi rečmi (zakon o živežu) in nastopni predpisi.

§ 2. Vino je pijača, napravljena z alkoholovim vretjem vinskega mošta ali iz zmčkanega (stlačenega) svežega grozdja (vinske drozge). Vinski mošt je iz svežega grozdja dobljena tekočina.

Vino iz sadja, jagod in slada in pa medica se ne štejejo za vino v zmyslu tega zakona. Prav tako ne farmacevtični izdelki, katere ministrstvo za notranje stvari kakor vrhovno zdravstveno oblastvo proglasi za zdravilovšta vina, ne spadajo pod določila tega zakona.

§ 3. Za ponarejo (popačenje) vina ali vinskega mošta se ne smatrajo :

- a) v umnem kletarstvu pripoznani načini ravnanja z vinom — tudi to, kar dela trpežno vino in mošt in kar popravi bolne mošte in vina — in to tudi tedaj, če pride ob uporabi teh pomočkov nekaj malega zdravju ne škodljivih tvarin in ne nad en prostorninski odstotek alkohola v vino ali mošt; sem spada sosebnostno lepšanje (čiščenje) z mehanično delujočimi lepšali, potem žveplanje, prevrevanje, osvežanje z

ogljikovo kislino in razbarvanje s čiščenim živalskim ali rastlinskim ogljem;

- b) pomešanje vina z vinom ali pa z vinskim moštom;
- c) razkislanje s čistim oborjenim ogljikokislim apnom;
- d) o popravi obolelih vin in vinskih moštov pridevek sreševine ne nad 1 gram na liter in natrijosulfiti ne nad 5 gramov na hektoliter;
- e) pobarvanje vina s svežimi tropinami od rdečega (črnega) vina ali s pridevkom-karamela.

Vlada je pooblaščená, poslušávši strokovne korporacije (vinstvena ali kmetijska društva, kletarstvene zadrúge itd.) ukazoma dovoliti še druge načine ravnanja in pridevke ter izpremeniti v točki d povedane količinske meje.

Ta ukaz kakor vsako izpremembo njegovo je z razpisom priobčiti državnemu zboru.

§ 4. Določila § 3 tega zakona se uporabljajo tudi na pomešana vina, kakor tudi na vonjava in začinjena vina.

Pri napravi sladkih (desertnih) vin se sme razen tega uporabljati tehnično čisti trstni in repni cukér (potrošni cukér), rozine ali korinte in pridevek alkohola, tolik, da proizvod nima več kakor 22½ prostorninskega odstotka alkohola v sebi.

Pri napravi vonjavih in začinjenih vin se smejo poleg pridevkov, navedenih v odstavku 2. uporabljati tudi taki, ki so potrebni, da se doseže nameravani okus.

Pri proizvodjanju penastih vin so dovoljeni tisti v umni nareji penastih vin običajni, po § 6 tega zakona sicer nepriputni načini ravnanja in zdravju ne škodljivi pridevki, kateri so potrebni, da se dobi ustrezna kislina in „buket“.

Kdor hoče za prodajo napravljati v tem paragrafu označenjena vina, mora to naznaniti političnemu oblastvu prve instance in oznameniti prostore, namenjene za narejanje, shranjevanje in prodajanje.

§ 5. Pridevek tehnično čistega trstnega in repnega cukra (cukra) k vinu ali vinskemu moštu je dopuščen izvzemši v § 4 navedene primere, samo na podstavi dovolila, ki se samo od primera do primera dá posameznim osebam ali ob slabih letinah celim občinam ali okolišem na kolka prosto prošnjo, ki naj se poda po dotičnem občinskem zastopu ali strokovni korporaciji (vinstvenega ali kmetijska društva, kletarstvene zadrúge

itd.). To dovolilo daje posameznim osebam, občinam ali okolišu političnega oblastva politično oblastvo prve instance, če pa je dovolilo dati okolišu, ki sega na več političnih okrajev, politično deželno oblastvo.

Kdor razen primerov § 4 vinu ali vinskemu moštu, namenjenemu za prodajo, primeša cukra brez dovolila političnega oblastva ali ima na prodaj ali prodaja vino ali vinski mošt, vedoč, da sta brez oblastvenega dovolila pomešana s cukrom, njega naj politično oblastvo prve instance kaznuje v denarju do 1000 K in z zaporom do enega meseca.

§ 6. Drugi nego po §§ 3 in 4 tega zakona dovoljeni načini ravnanja, drugačna mešanja in drugačni pridevki, in pa primes cukra, drugačnega nego je oznamenjen v § 5, odstavek 1 naj se smatrajo za ponarejo (popačenje) vina (vinskega mošta) v zmislu §§ 11 in 12 zakona o živežu in so po teh določilih prepovedani.

Sosebno pa nastane popačenje s pridevkom naslednjih tvarin, v kolikor nimajo mesta v §§ 3 in 4 tega zakona obsežene izjeme, te so :

Posušeno sadje (rozine, korinte) in pa smokve in rožiči ali druge cukrovite rastline in rastlinski deli, vse to tudi izvlečeno in prekuhano, umetne sladkovine, kakor saharin, dulcin i. e., glicerin, škrobni cuker, nečist špirit, tamarinde in vsake vrste preparati iz tamarind, sadjevi mošt in sadjevo vino (sadjevec) vsake vrste, gumi in druge tvarine, ki povišujejo izvleček, buketne tvarine, esence, umetne moštove tvarine, ostanki od nareje konjaka, barvila, kisline in kislinitve tvarine, raztopljive aluminijeve soli (galun i. e.) kuhinjska sol, barijeve, stroncijeve in magnezijeve spojine, mavec, borova kislina, boraks, salicilova kislina, formaldehid, raztopljive fluorove spojine in pa zmesi, katere imajo kako teh tvarin v sebi.

§ 7. Za lažnivo oznamenilo v zmislu §§ 11 in 12 zakona o živežu je seosebno šteti:

1. Oznamenilo vina ali vinskega mošta, kateremu se je pridelal cuker, za „prirodno (pristno) vino“ ali „izvirno vino“, „prirodni mošt“ ali „izvirni mošt“ ali kako podobno oznamenilo tako, da utegne zbuditi mnenje, da se ni kaj takega pridelalo.

Isto velja za sladka (desertna) vina, razen tega tudi za primer, da so se v njih narejo uporabljale rozine ali korinte ali pa več nego en prostorninski odstotek alkohola;

2. tako oznamenilo vonjavin in začinjenih vin, ki jih ne dá spoznati za vonjavo ali začinjeno pijačo. (Konec prih.)

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Trosite Tomasovo žlindro! Za naše travnike, osobito po Vipavskem, v Brdih, v Gorah je Tomasova žlindra najbolj primerno gnojilo. Kdor kupi kdaj to gnojilo in ga potrese po travniku, pričakovati sme prihodnje leto, da mu dá vsak kvintal, ki stane okoli 5-50 K vsaj za 30 K več sena. Vsakdo je toraj slab gospodar, ki ne rabi tega gnojila. Najbolj puste dežele na Nemškem, kjer je vladala pred malo leti velikanska beda, povspele so se z uporabo umetnih gnojil, osobito Tomasove žlindre, do največjega blagostanja. Posnemajmo jih tudi pri nas in upati smemo, da se prikažejo tudi tu za kmeta boljši dnevi.

Petrina, mazilo proti malemu pedicu, je že došlo in se prodaja v Gor. kmetijskem društvu po 40 vinarjev kilogram. Naši posestniki prihajajo kar trumoma po nje. Ko nastopi prvi zmrzal treba je privezati okoli debela približno 1 m od zemlje okoli 15 cm širok trak iz močnega papirja ter ga potem močno namazati s petrino. Da ne bo dež petrino izpral, je dobro, da se pripogne rob nad špago, s katero se je papirnat trak pritrdil, privije navzdol. Mazanje s petrino se mora ponoviti, kakor hitro se to mazilo posuši ali izpere. Naravnost na deblo se ne sme mazati, ker se nahaja v petrini tudi mnogo kotrana, ki bi lahko lubad zamoril. Paziti je tudi, da se mazilo ne cedi na deblo. Lahko se, da se to kolikortoliko zabrani, pripogne se papir pod spodnjo špago navzgor. Lahko se oveže papir okoli debela tudi v podobi zvona in se namaže s petrino natranjo stran. Paziti pa je pri tem načinu obveze, da ne uide pediceva samica skozi kako luknjo pod ovitkom na drevo. Deblo mora biti toraj jako gladko. Kolobarje je dobro staviti na vse sadno

drevje, osobito pa na črešnje in češpe, ker napada mali pedic osobito to drevje najbolj močno. Posebno če hočemo tega škodljivca v našem zemljišču iztrebiti, treba je mazati vse, česar se pedic loti. Ako pridno mažemo ga gotovo v par letih vničimo ali pa vsaj izdatno zmanjšamo. Če bi mazali vsi do zadnjega kmeta, ugonobili bi ga lahko tudi v celih vaseh.

Našim kmetom, ki imajo sadno drevje, priporočam, naj mažejo. Gor. kmet. društvo ima tudi za kolobarje v nalašč pripravljen papir. En kg tega papirja stane 80 vinarjev, služi pa za mnogo dreves.

Lanene tropine so med raznimi oljnatimi tropinami najboljše, ker jih živina najrajši je, imajo mnogo redilnih snovi in ne prouzročajo nikakih slabih posledic pri prebavljanju. Letos, ko je piča jako draga, bi se morali poprijeti vsi kmelje tega sredstva. Njemu, ki ima slabo krmno, je pa nakup teh tropin skoraj neobhodno potreben, ako noče, da se živina shujša. Lanene tropine pa niso v primeri z vrednostjo niti tako drage. Gor. kmetijsko društvo, ki jih ima v zalogi, oddaja jih po 20 vin. kilogram, toraj samo za dvakrat bolj drago, nego se zamore kupiti seno. In vendar je redilna vrednost teh tropin ne samo dvakrat večja, marveč gotovo tudi trikrat, ker ima v sebi okoli 20% beljakovine. S pomočjo tropin pa zamoremo zboljšati tudi slabo pičo, kar ne moremo s senom. Otrobi imajo navadno 10% beljakovine v sebi, lanene tropine so zato dvakrat toliko vredne nego te.

Kdor bo kupil lanene tropine, kar našim kmetovalcem močno priporočamo, mora jih najprej zdrobiti, ker se nahajajo v stisnjenih pogačah. Sicer se dobijo v tovarni tudi zmlete tropine, vendar je društvo rajši kupilo stisnjene, ker se prve bolj naglo pokvarijo (postanejo krenke ali žavtave). Če bi hotela katera podružnica večo množino zmletih tropin, naročile bi se lahko tudi te. Od početka dá se živini samo po $\frac{1}{2}$ kg tropin na dan, ko se jim pa živina privadi, poviša se dodatek lahko na 1 kg ali še nekoliko več. Krave bodo z obilnim in tolstim mlekom strošek koj poplačale. Tudi prešičem se lahko dajejo lanene tropine, da se bolj naglo odebelijo. Posebno ne kaže dajati prešičem letos turščice, ker ima ta precejšnjo ceno, za leže pa le malo več kot polovica lanenih tropin. Vsi kmetje kupite toraj ta krmski priboljšek!

Žitni škodljivci. Iz Kostanjevice na Krasu poslalo se nam je dva žitna škodljivca, namreč žitnega žužka (*Cilandra granaria*) in žitnega molja (*Tinea granella*). Ta dva žitna zajedalca delata neki tam jako mnogo škode. Tudi drugod so jako navadni in vničujejo žitne zaloge. Proti tem škodljivcem najboljše se je bojevati na ta način, da se žitnice poleti, predno se spravi žito v nje dobro očistijo. Ako so se pokazali vendar v obilnem številu, je najboljše sredstvo proti njim žvepleni ogljik, ki se porine v mali posodici v kup žita. Posodico je pokriti z mrežo iz žice, da ne pade v njo žito in zamore žvepleni ogljik skozi mrežo izpuhteti. Žvepleni ogljik se rad vžgé in je precej nevaren, za priprostega človeka ni zato to sredstvo. Boljše je zanj tetraklorur, ki se ravno tako nastavlja. Na 20 hektolitrov žita treba ga je 1 liter. Če ne zatiramo škodljivcev na opisani način, treba je žito čim prej, vsaj pa do spomladi porabiti, ker zaležejo v jeseni žužki in molji v žito svoja jajčica. Iz teh se izvalé potem črvi, ki žito zajedajo.

Rudečica ali svinjska kuga pokazala se je v več občinah na Vipavskem, tako v Rihenbergu (Brjah), v Črničah, v Šempasu, Oseku, Sv. Križu in v Skriljah. Prešiči so kakor omamljeni in trudni, jed jim ne gré, pač pa pijača. Vročica je vedno večja in dihanje vedno težje. Včasih nastopi tudi huda driska. Koža oteče in porudeči na raznih delih, posebno na trebuhu, med zadnjima nogama, na glavi in na ušesih. Bolezen prikaže se včasih skoraj naenkrat in v 24 urah žival lahko pogine; včasih se vleče pa bolezen tudi več časa.

Najbolj so podvrženi rudečici oni prešiči, ki so vedno zaprti v hlevih, in ne pridejo na zrak in pa oni, ki se valjajo vedno v blatu. Priporočamo toraj našim prešičjerejcem, naj skrbijo bolj za snago tudi pri prešičih. Kakor ugaja suho ležišče in dober zrak drugim živalim, tako ugaja tudi prešičem. Hlev, v katerem se je pojavila bolezen je treba skrbno razkužiti, to se pravi, politi in oprati s karbolno kislino. Ako tega ne opravimo, pa dobimo bolezen lahko prihodnje leto, ko pridejo v hlev novi prešiči. Bolezen prouzročajo namreč neke glive, ki prihajajo od bolnih živali v zdravo. Take glive so jako majhne in se ne morejo niti videti. Žive ostanejo pa lahko tudi več let.

Tudi priporočamo našim Vipavcem in drugim, ki se pe-

čajo s prešičjerejo, naj se ko pripuščajo svinje, poslužujejo le tujih nesorodnih mrjascev, ker se na ta način kri osveži in mladi prešiči bodo lažje prenašali razne bolezni.

Kako pridemo v okom ušem pri živini? Uš kot „parazit“, rada napada skoro vso domačo živino. Pri konjih in prašičih jih najlažje odpravimo z uporabo sive masti, v kateri se nahaja živo srebro; toda ta mast se nikakor ne sme rabiti pri psu ali govedu, ker so te živali proti vsem pripravam iz živega srebra zelo občutljive ter kažejo kmalu znamenja zastrupljenja. Pri psu ali govedu je najbolje rabiti tobačno zavrelico (1 del tobaka skuhan v 10—15 delih vode), ali mast narejeno iz tobačnega izvlečka ter prašičje masti (1 do 2 dela izvlečka na 10 delov masti). Takisto se tudi rabi lisol z lanenim oljem (1 : 15) ali kreolin z oljem (1 : 10) ali tudi kreolinova mast (2 dela kreolina : 10 masti ali zelenega mila). Bencin z zelenim milom se tudi priporoča. Omivanje s kreolinovim toplim mlakom, ali pri manjših živalih kopanje v njem, tudi dobro dé, ako to večkrat ponavljamo ter se pri tem poslužimo za mazanje kreolinove masti (1 del kreolina in 5 zelenega mila). Ako tudi spravimo vse uši, je vendarle potrebno čez 5—6 dni živino vnovič osnažiti in desinficirati, ker se med tem časom iz gnid zaredé nove uši.

P o h.

POROČILA.

Vinska razstava in vinski semenj v Dornbergu. Vinarsko društvo in županstvo v Dornbergu priredita tudi letos vinsko razstavo z vinskim semenjem in sicer dné 9 10. in 11. novembra. Otvoritev razstave je 9. ob 11. predp. Dne 10. (v nedeljo) ob 10¹/₂ predp. vršil se bode vinogradniški shod s predavanjem o kletarstvu.

Kakor znano, obrodila je letos vinska trta po Vipavskem kaj izbornu. Vino je dobro in dosti ga je tudi. Da ni potreba kupcem predolgo iskati vina, ki jim bi ugajalo in bi imelo tudi primerno ceno, služil jim bo ta semenj prav dobro. V enem

prostoru pokušal bo lahko vsakdo v malem času veliko število uzorcev. Lahko pokusi potem izbrano vino še pri sodu. Za pristnost izloženih vin jamčita županstvo in vinarsko društvo.

Nov živinski semenj v Tolminu. Tolminsko županstvo nam je poslalo razglas, v katerem javlja, da se je doseglo dovoljenje od pristojnih oblasti, da se vpelje na dan sv. Martina dne 11. novembra v Tolminu živinski semenj. Isti dan bo tudi razstava goveje živine. Ta ideja, ki jo je izprožilo gornje županstvo je jako lepa in bo gotovo mnogo koristila tolminskim živinorejcem, ki so morali do sedaj priganjati svojo živino večinoma v cel dan oddaljeno Gorico ali pa čakati na kupca doma. Koristila pa bo tudi raznim živinskim kupcem, ki so morali do sedaj iskati živino po hlevih. Želeti bi bilo da priženejo posestniki iz celega tolminskega okraja čim več živine na semenj in na razstavo. Kupcem pa priporočamo, naj poletijo na Sv. Martina dan v prijazni Tolmin.

Uzorno čebelarstvo se vidi lahko pri g. Ivanu Uršiču v Iderskem pri Kobaridu. Kobaridske čebele znane so že od nekdaj po svetu kot jako pridne in jako utrjene. G. Uršič je povzdignil čebelarstvo v zadnjem času pa še na višo stopinjo. Pri njem se vidijo uzorni panji, stiskalnice, centrifuga, priprave za umetno satovje itd. Kdor se hoče pečati s čebelarstvom, priporočamo mu, naj si ogleda pri g. Uršiču, kako je to vrediti.

Nabava šote. V Prim. Gospodarju smo že opozorili kmetovalce na to izvrstno in ceno steljo. Nekateri so se tudi že prijaviili za naročbo in društvo jim je šoto naročilo. Če jo hoče še kedo naročiti, naj se prijavi. Dobi jo, ko se nabere za 1 vagon naročila. Lahko pobirajo tudi podružnice prijave. Ceno je akcijska družba za izkoriščanje šote našemu društvu nekoliko znižala, tako da bo stala šota še nekoliko manj nego 3 K za kvintal.

Kmetijski pouk pri vojakih. Poslanec Mayr vložil je v nižeavstrijskem dež. zboru predlog glede vpeljave kmetijskega pouka pri vojakih. Poslanec Stöcker je poročal v imenu kmetijskega odseka sledeče, kar je dež. zbor tudi sprejel: Deželnemu odboru se nalaga, da se pogaja s c. kr. vojnim ministerstvom gledé vpeljave kmetijskih tečajev za kmetske sinove in kmetske delavce, ki služijo pri vojakih. Gledé tega ima poročati dež.

odbor dež. zboru v prihodnjem zasedanju. Mi bi želeli, da bi tudi naši deželni zbori kaj takega sklenili. Kmetu je treba danes pouka in tega se dá pač najlažje kmetskim že odraslim sinovom, dokler so ti še pri vojaki.

„Kmetijska družba za Trst in okolico“ poroča sledeče :

Dne 8. t. m. se je predstavila c. k. namestništvu deputacija, ki so se je udeležili, razen predsednika in enega odbornikov kmet. družbe tudi nekateri posestniki iz raznih krajev okolice, da izroče novo spomenico, v kateri so podrobno razložene in utemeljene razne potrebe in zahteve za blaginjo okol. prebivalstva ter za povzdigo kmetijstva sploh, a posebno vinogradarstva v tržaški okolici.

V odsotnosti g. namestnika je vsprejel deputacijo g. predsednik grof Schaffgotsch ter obetal, da izroči spomenico namestniku in da mu bo toplo priporočal, da se, kolikor bo le možno, ustreže izraženim željam in prošnjam.

Točke v imenovani spomenici so naslednje :

1) delati na to, da bo v kratkem času nastavljen poseben državni potovalni učitelj za kmetijstvo slovenskemu prebivalstvu v trž. okolici. Dodeljen naj bi bil učitelj slov. kmet. družbi in vodil naj bi ob enem kmetijske poučne shode in večerne kmetijske tečaje po okolici;

2) vplivati na to, da bodo tudi pri nas dobivali revnejši vinogradniki brezobrestna posojila za nove trtne nasade;

3) doseči na kompetentnem mestu, da se grozdje, pridelano na vinogradih pod užitninsko davčno črto, oproste vsakega užitninskega davka za dobo desetih let, dokler se opustošeni vinogradi ne obnove. (Tu je omenjeno, da vinogradniki, ki so pod užitninsko črto, plačujejo sedaj ogromni užitninski davek v znesku 21.60 kron za vsak doma pridelani hektoliter vina.)

4) priporočati, da se, dokler se ne doseže zgoraj omenjenih olajšav, ob precenjevanju grozdja od strani davčnih organov postopa najmileje, s popolnim ozirom na bedno stanje naših producentov in da se tistim malim posestnikom, ki ne pridelujejo nad 100 kg grozdja, opusti vsako precenjevanje in obdačenje;

5) doseči pri dotični oblasti, da se cenitev grozdja, spadajočega pod užitninsko davčno črto, dovrši do dne 10. avgusta vsacega leta;

6) delati na to, da se od c. kr. kmet. ministerstva dosežejo državne podpore za ustanovitev mlekarskih, vinarskih in ribiških zadrug v trž. okolici; dalje podpore zavarovalnicam goveje živine; podpore za zelenjadarstvo in cvetličarstvo v spodnji okolici; podpore za nabavo raznega modernega kmet. orodja, oziroma strojev, kateri naj bi se manje premožnim kmetovalcem izposojali, ali oddajali po znižanih cenah; slednjič tudi podpore za povzdigo perutninarstva v trž. okolici in za prasičjo rejo, kakor tudi za nakup raznih najboljih vrst sadnega drevja in izbornih zelenjadnih semen;

7) urgirati ustanovitev drž. zavarovalnic proti elementarnim škodam na poljedelskih pridelkih, izlasti na trtnih; istotako urgirati podpore kmetovalcem poškodovanim po letošnji suši in toči, kakor omenjeno v prvi spomenici od dne 21. 8. 07.

8) pobriniti se, da se podele štipendije za okoličanske mladence, ki bi šli na kmetijsko šolo v Gorico ali na Grm pri Rudolfovem ter izredne štipendije onim izmed okol. prosilcev, ki bi se hoteli temeljito izobraziti na tujem v vrtnarstvu in cvetličarstvu;

9) delati na to, da se bodo delile večje nagrade, nego do sedaj, za nove nasade izglednih vinogradov;

10) smatrati v bodočnosti slovensko kmetijsko družbo kakor pravo in edino predstaviteljico kmetijskega prebivalstva v okolici in naklanjati jej od sedaj večje in primernejše subvencije.

